

Rīcības plāns egļu mežaudžu aizsardzībai pret egļu astoņzobu mizgrauzi (*Ips typographus*) 2022.gadā

Nr.p.k.	Pasākums	Izpildītājs	Termiņš
I Informācijas sagatavošana, izplatīšana, apmācības, semināri			
1.	<p>1. Informācijas sagatavošana par situāciju valstī un atsevišķos reģionos par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību Latvijā un atsevišķos reģionos 2021.gadā un prognozēm 2022.gadā, saskaņā ar:</p> <p>1.1. meža kaitēkļu un slimību zinātniskā monitoringa datiem;</p> <p>1.2. Valsts meža dienesta (turpmāk – VMD) izsniegtajiem apliecinājumiem koku ciršanai sanitārajās cirtēs (vienlaidus vai izlases veidā) ar cēloni “egļu astoņzobu mizgrauzis” (dati par trīs gadiem: 2021., 2020. un 2019.);</p> <p>1.3. no meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja (turpmāk – meža īpašnieka) vai citas personas VMD saņemtās un izvērtētās informācijas par egļu astoņzobu mizgrauža bojājumiem.</p>	LVMI Silava dr.biol. A. Šmits sadarbībā ar VMD.	01.04.2022.
	<p>2. Informācijas sagatavošana par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību valstī un reģionos <u>2022.gadā</u>:</p> <p>2.1. egļu astoņzobu mizgrauža svaigi invadētās mežaudzes saskaņā ar:</p> <p>2.1.1. meža kaitēkļu un slimību zinātniskā monitoringa datiem;</p> <p>2.1.2. VMD, Dabas aizsardzības pārvaldes (turpmāk – DAP), Meža pētīšanas stacijas (turpmāk – MPS), AS “Latvijas valsts meži” (turpmāk – LVM), SIA “Rīgas meži” darbinieku konstatētajiem egļu astoņzobu mizgrauža bojājumiem;</p> <p>2.1.3. VMD saņemto un izvērtēto meža īpašnieku vai citu personu informāciju par egļu astoņzobu mizgrauža bojājumiem;</p> <p>2.1.4. meža īpašnieka iesniegumiem mežaudzes ciršanai sanitārajā cirtē (vienlaidus vai izlases veidā);</p> <p>2.2. informācijas apkopošana un prognozes par mizgraužu savairošanos.</p>	LVMI Silava dr.biol. A. Šmits sadarbībā ar VMD.	<u>15.06.2022.</u>
	<p>3. Visas informācijas apkopošana un prognozes izstrāde par egļu astoņzobu mizgraužu savairošanos.</p>	LVMI Silava dr.biol. A. Šmits	15.07.2022.

	<p>4. Darbs ar sabiedrību, informatīvo materiālu sagatavošana:</p> <p>4.1. informatīvo materiālu par egļu astoņzobu mizgrauzi, tā izraisītiem bojājumiem un ierobežošanas metodēm sagatavošana, aktualizēšana un izplatīšana, vadoties no kaitēkļa izplatības apmēriem (drukātā formā, video, info grafikas, reģionālajās TV);</p> <p>4.2. semināru, apmācību par egļu astoņzobu mizgrauzi, tā izraisītiem bojājumiem un ierobežošanas metodēm organizēšana meža īpašniekiem;</p> <p>4.3. informācijas sagatavošana informatīvajā izdevumā Čiekurs.</p>	<p>Zemkopības ministrija (turpmāk – ZM), LVMI Silava dr.biol. A. Šmits, VMD, LVM, Meža īpašnieku biedrība (turpmāk – MĪB), Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (turpmāk – MKPC), SIA “Rīgas meži”, MPS, DAP.</p> <p>MKPC</p> <p>MKPC</p>	<p>01.04.2022.–01.08.2022.</p> <p>01.04.2022.–01.08.2022.</p> <p>2022. gada jūnijs</p>
II Egļu astoņzobu mizgrauža skaita ierobežošanas plānošana			
<p>2.</p>	<p>5. Egļu astoņzobu mizgrauža dinamikas uzraudzība, masu savairošanās prognoze, riski:</p> <p>5.1. meža kaitēkļu un slimību monitoringa datu izvērtēšana;</p> <p>5.2. meža sanitārā stāvokļa prasību ievērošanas kontroles rezultātu izvērtēšana.</p> <p>6. Ārkārtas stāvokļa ierosināšanas plānošana:</p> <p>6.1. lēmumu par ārkārtas stāvokļa ierosināšanas nepieciešamību sakarā ar egļu astoņzobu mizgrauža savairošanos masveidā pieņem ekspertu komisija un, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, ierosina VMD;</p> <p>6.2. nepieciešamības gadījumā tiek izveidota ekspertu grupa, kuru pārstāv entomologi un meža nozares eksperti no:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LVMI Silava ; • LU/LLU; • VMD; • LVM; • MĪB; • DAP; 	<p>LVMI Silava, dr.biol. A.Šmits, VMD.</p> <p>ZM, LVMI Silava, LU/LLU, VMD, LVM, MĪB, DAP, MKPC.</p>	<p>01.05.2022.–01.09.2022.</p> <p>No 01.06.2022.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • ZM ; <p>6.3. ekspertu komisija 10 dienu laikā pēc informācijas saņemšanas par egļu astonezību mizgrauža izplatību valstī un reģionos <u>2022.gadā, atbilstoši šī plāna 2. punktam, veic informācijas izvērtēšanu, sniedz ekspertu atzinumu par ārkārtas situācijas ierosināšanas nepieciešamību un sniedz priekšlikumus pasākumiem, kas veicami lai apturētu egļu astonezību mizgrauža izplatīšanos un likvidētu ārkārtas situācijas sekas;</u></p> <p>6.4. ja ekspertu atzinumā norādīts, ka egļu astonezību mizgrauža savairošanās un radītie bojājumi ir uzskatāmi par masveida savairošanos un var radīt būtisku kaitējumu mežam, VMD 3 dienu laikā ierosina izsludināt ārkārtas situāciju;</p> <p>6.5. meža īpašnieku informēšana par egļu astonezību mizgrauža masveida savairošanos un nepieciešamo rīcību egļu audžu aizsardzībai.</p> <p>7.Feromonu slazdu un dispenseru iegāde:</p> <p>7.1. LVM, VARAM (DAP), SIA “Rīgas meži”, MPS iegādājas feromonu slazdus un dispenserus lietošanai savā īpašumā vai valdījumā esošajos mežos;</p> <p>7.2. meža īpašnieki, kuri izgājuši apmācības feromonu slazdu un dispenseru iegādei, iegādājas tos lietošanai savā īpašumā esošajos mežos, <u>izvērtējot šī plāna 12.2. un 12.3. apakšpunktu nosacījumus;</u></p> <p>8. Darbinieku apmācība (ja nepieciešams papildus 2020., 2021.gadā veiktajām), lai saņemtu atļaujas/apliecības feromonu slazdu un dispenseru <u>izvietošanai</u> savā īpašumā vai valdījumā esošajos mežos vai privātajos mežos.</p> <p>8.¹ Meža īpašnieku vai mežsaimniecībā nodarbināto apmācība apliecības saņemšanai feromonu slazdu un dispenseru izvietošanai īpašumā vai valdījumā esošajos mežos. MKPC primāri veic apmācību programmu izstrādi, kuras orientētas uz mežsaimniecībā izmantojamo augu aizsardzības līdzekļu</p>	<p>LVM, DAP, SIA “Rīgas meži”, MPS.</p> <p><u>Meža īpašnieki, kuri izgājuši apmācības un ieguvuši feromonu slazdu un dispenseru iegādes atļaujas.</u></p> <p>MKPC, VMD, DAP, SIA “Rīgas meži”, MPS.</p> <p>Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, MKPC.</p>	<p>Līdz 01.05.2022.</p> <p>01.05.2022. - 01.09.2022.</p> <p>Pēc nepiecieša- mības</p> <p>Apmācība pēc nepiecieša- mības</p>
--	---	---

	<p>operatoru (5 h apmācības AAL lietošanai) vai lietotāju (27 h apmācības AAL lietošanai un iegādei) apmācību; MKPC apmācību dalībniekiem papildus nodrošina informāciju par iespējām feromonu slazdu un dispanseru iegādei, nepieciešamības gadījumā šeit sniedzot praktiska risinājuma atbalstu.</p> <p>9. Īpašnieku, kuri izgājuši apmācības un ieguvuši atļaujas/apliecības feromonu slazdu lietošanai, informēšana par feromonu slazdu un dispanseru nodošanu, lietošanu un uzturēšanu.</p>	<p>VMD, MKPC.</p>	<p>01.05.2022.– 01.09.2022.</p>
III Egļu astoņzobu mizgrauža ierobežošana – egļu audžu aizsardzība			
<p>3.</p>	<p>10. Egļu astoņzobu mizgraužu bojājumu riska samazināšanai meža īpašniekiem/ apsaimniekotājiem un lietotājiem jāveic svaigi vēja gāztās un lauktās egles koksnes izvākšana, t.sk. teritorijās ar mežsaimnieciskās darbības aprobežojumiem, kurās atbilstoši meža kaitēkļu un slimību monitoringa datiem novērtēta augsta mizgraužu savairošanās iespējamība, lai mazinātu mizgraužu izplatīšanas risku gan potenciālos zaudējumus.</p>	<p>Meža īpašnieki un tiesiskie valdītāji.</p>	<p>Ieteicams līdz 1.martam</p>
	<p>11. Pēc 1. aprīļa līdz 1. septembrim: 11.1. <u>ieteicams</u> necirst egļu mežaudzes, kas vecākas par 50 gadiem (ne vēja gāztās egles, ne arī projektētās cirsmas), izņemot gadījumus, kad egļu mežaudzes ir kompaktas un izolētas un atrodas ne tuvāk par 100 metriem no citām pieaugušām egļu mežaudzēm. Šādas mežaudzes var nocirst kailcirtē, nocērtot vienā paņēmienā visu mežaudzi, saskaņā ar 18.12.2012 MK noteikumiem Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā”; 11.2. <u>nav ieteicama</u> skuju koku ciršana, kas atrodas tuvāk par 100 metriem no pieaugušām egļu mežaudzēm, ja vien tajās netiek izvietoti feromonu slazdi;</p>		<p>01.04.2022.– 01.09.2022.</p>
	<p>11.3. Meža īpašnieki, konstatējot mizgrauža svaigi invadētos kokus vienlaidus platībā, tos <u>var nocirst</u> vienlaidus sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma saņemšanas, vienlaikus paredzot izcirtumā izvietot feromonu slazdus, <u>nemot vērā šī plāna 12.2. un 12.3. apakšpunktu nosacījumus;</u></p>	<p><u>Meža īpašnieki, kuri izgājuši apmācības un ieguvuši feromonu slazdu un dispanseru iegādes un izvietojšanas atļaujas.</u></p>	<p>Pēc 01.04.2022.</p>

<p>11.4. bojāto egļu ciršana izlases veidā <u>rekomendējama</u> uz laiku, kad beigusies mizgrauža lidošanas aktivitāte (pēc 1. septembra).</p>		<p>Pēc 01.09.2022.</p>
<p>12. Feromonu slazdu izlikšana un uzturēšana: 12.1. LVM, VARAM (DAP), MPS, SIA “Rīgas meži” izliek un uzrauga feromona slazdus un dispenserus savā īpašumā vai valdījumā esošajos piemērotos, iepriekš apzinātos skuju koku izcirtumos; 12.2. VMD darbinieki, pēc meža īpašnieku pieprasījuma izvērtē cirsma atbilstību feromonu slazdu lietošanas kritērijiem (cirsma cirstas ne agrāk par 2021.gada 1.novembri, vismaz 30% skuju koki, vismaz 1 ha liela - slazdus iespējams izvietot tālāk par 30m no augošām eglēm vecākām par 40 gadiem) izcirtumos, konsultē īpašniekus par slazdu izvietošanu, tīrīšanu un informācijas apkopošanu par slazdos noķertajiem mizgraužiem; 12.3. Meža īpašnieki, kuri ieguvuši atļaujas/apliecības feromonu slazdu izvietošanai, pēc konsultēšanās ar VMD darbiniekiem, izliek un uzrauga feromona slazdus un dispenserus savā īpašumā esošajos mežos; 12.4. feromona slazdu izlicēji (skat. plāna punktus 12.1.,12.3.) iesniedz informāciju par slazdos saķertajiem mizgraužiem <u>LVMI dr.biol. A.Šmitam</u>: 12.4.1. iesniegtās informācijas apkopošana; 12.4.2. iesniegtās informācijas izvērtēšana un izplatīšana. 12.5. feromona slazdu izlicēji iesniedz informāciju VMD par izlietotajiem feromona slazdiem un dispenseriem.</p>	<p>LVM, DAP, MPS, SIA “Rīgas meži”.</p> <p>VMD</p> <p>Meža īpašnieki, kuri ieguvuši atļaujas/apliecības feromonu slazdu izvietošanai, MKPC darbinieki, kuri ieguvuši atļaujas/apliecības feromonu slazdu izvietošanai.</p> <p>Feromona slazdu izlicēji.</p> <p>LVMI Silava, dr.biol. A.Šmits</p> <p>VMD</p>	<p>01.05.2022.– 01.09.2022.</p> <p>01.07.2022. un 05.09.2022.</p> <p>10.07.2022. un 10.09.2022.</p> <p>2022. gada septembris</p>

	<p>13. VMD, izvērtējot iespējamos riskus, veic pastiprinātu meža sanitārā stāvokļa prasību ievērošanas kontroli teritorijās, kurās konstatēti egļu astonzobu mizgrauža bojājumi, lai savlaicīgi informētu meža īpašniekus, sagatavotu Valsts meža dienesta sanitāro atzinumu, kā arī informāciju ārkārtējās situācijas izsludināšanai, ja novērotas meža kaitēkļu vai slimību masu savairošanās pazīmes.</p>	<p>VMD</p>	<p>2022.gads</p>
<p>IV Normatīvās vides piemērošana</p>			
<p>4.</p>	<p>14. Par Meža likuma 11. panta un Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā” piemērošanu:</p> <p>Atbilstoši Meža likuma 1.panta 41.punktam meža slimību, kaitēkļu, dzīvnieku vai citādi bojātos, vēja gāztos un laužtos kokus vienlaidus vai izlases veidā cērt sanitārā cirtē un cirtes mērķis ir meža veselības stāvokļa uzlabošana.</p> <p>Sauso, vēja gāzto, slimību inficēto, kaitēkļu invadēto vai citādi bojāto koku ciršanas kārtību nosaka Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā”.</p> <p>Atbilstoši noteikumu Nr.935 35.punktam, koka bojājums ir koka augtspējas pilnīgs vai daļējs zudums. Bojājumi, kuru dēļ koku augtspēja nav zudusi un ir paredzams, ka koka augtspēja salīdzinājumā ar stāvokli bojājuma konstatēšanas brīdī uzlabosies, nav uzskatāmi par koka bojājumiem šo noteikumu izpratnē. Atbilstoši noteikumu Nr.935 36.1. apakšpunktam par koku, kura augtspēja ir pilnīgi vai daļēji zudusi, atzīstams stumbra kaitēkļu invadēts koks ar invāzijas pazīmēm – redzamiem ieskreju caurumiņiem un koksnes vai mizas grauzuma miltiem, kas uzkrājušies stumbra lejasdaļā ap sakņu kaklu.</p> <p>Ņemot vērā egļu astonzobu mizgrauža bioloģiju un novērojumus iepriekšējā mizgraužu savairošanās laikā, ja mežaudzē ir mizgraužu ligzda (vismaz 10 acīm redzami bojātas egles vienkopus) ligzdas tuvumā visas egles, ir bojātas. Novērojumi rāda, ka vēl nenokaltušo egļu augtspēja salīdzinājumā ar stāvokli bojājuma</p>	<p>ZM</p>	

	<p>konstatēšanas brīdī neuzlabojas, bet gan tās nokalst. Tas liecina par to, ka egles ir bijušas kaitēkļu invadētas, kaut arī ieskrēju caurumiņi nav bijuši redzami.</p> <p>Tāpēc, lai atvieglotu Valsts meža dienesta sanitāro atzinumu izsniegšanas radīto administratīvo slogu un meža īpašniekam nebūtu vienā un tajā pašā mežaudzē jāiet cirst bojātās egles vairākas reizes, tādējādi arī radot papildus draudus blakus mežaudzēm, visas mizgrauža ligzdā esošās egles uzskatāmas par noteikumu Nr.935 36.1.apakšpunktā minētām stubbra kaitēkļu invadētām eglēm, kaut arī to skujuas vēl ir zaļas un ieskrēju caurumiņi nav saskatāmi. Mizgrauža ligzdas perimetru nosaka VMD, sastādot Valsts meža dienesta sanitāro atzinumu.</p> <p>Atbilstoši <u>Meža likuma 12.panta</u> ceturtajai daļai koku ciršana sanitārajā cirtē ir atļauta arī tad, ja zemes vienībā nav veikta meža inventarizācija.</p> <p><u>Meža likuma 11.pants</u> nosaka, ka sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, mežaudzēs, kurās ir aizliegta rekonstruktīvā cirte, galvenā cirte vai kailcirte, saglabā visus augtspējīgos kokus. Tāpēc teritorijās, kurās ir aizliegta rekonstruktīvā cirte, galvenā cirte vai kailcirte, cērtot mizgraužu ligzdas sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, saglabā visus citu koku sugu kokus, izņemot egles.</p>		
V Rekomendācijas			
5.	<p>15. Rekomendāciju izstrāde mežsaimniecībā egļu astonezību mizgrauža ietekmes mazināšanai.</p> <p>Atbilstoši LVMI Silava pētījuma “Meža apsaimniekošanas risku izmaiņu prognozes un to mazināšana” rezultātiem, mistraudžu veidošana nav izmantojama kā universāla pieeja dažādu faktoru izraisītu bojājumu mazināšanai mežaudzēs. Pētījuma rekomendācijās norādīts, ka ir nozīmīgi strikti ievērot mizgraužu ietekmes mazināšanas pasākumus, kā arī nozīmīgi veicināt egles noturību pret dendrofāgiem – šo sugu izmantojot tikai platībās ar normālu vai</p>	LVMI Silava, dr.biol. A.Šmits	2022.gada septembris

	<p>noregulētu mitruma režīmu un izvēloties tādu mežsaimniecības stratēģiju, kas mazina vēja ietekmes varbūtību un laiku, kad audze pakļauta bojājumu riskam, t.sk. zemāku biezumu jaunaudzēs, mērķa caurmēru kā galvenās cirtes kritēriju, mazāku retināšanu skaitu un pietiekamu adaptācijas laiku (ap 5 gadi) pēc retināšanas, pirms blakus audzes nociršanas galvenajā cirtē.</p>		
--	--	--	--